

De

JUSTITIA

QUAM

Benedicente in secula Benedicto,

Impunitate & ventilandi licentiâ concessâ à Venerandâ, Universitatî ad Auram Regiâ, Facultate Philosophicâ.

SUB PRÆSIDIO

Nobilissimî atq; Consultissimî Domini.

DN. MICHAELIS Gyllenstålpes

Hæred. de Jaskoila & Kerrenhem &c: J. U. & Phil: Docto-

ris celeberrimi, prædicæ Amplissimæ Facultatis Philosophicæ Senioris meritissimi, II, ac totius Philosophiæ practicæ juxta ac Historiarum Professoris excellentissimi. Evergetæ, patroniatq; Fautoris sui religiose perpetim suspiciendi.

Pro summo in Philosophiâ gradu, ejusq; privilegij ac immunitate consequendis

Candidè Philosophantibus censendam & discutiendam exhibet

ANDREAS ÆSCHILLI PETRÆUS

*Horis solitiis, in Auditorio Majori, Die 8va Decemb: Anno 1655.**Poliphilus in hypnerotomachia figuris hieroglyphicis.*

JUSTITIA RECTA, AMICITIA & ODIŌ EVAGINATA. & PONDERATA LIBERALITAS, REGNUM FIRMITER SERVAT.

Phil: Camer: oper. subcisi: Cent- 1. cap. 76.

A B O Æ

Excusa à PETRO Hansen/ Acad. Typogr.

T H E S I S P R I M A .

N Omina ut sunt signa formas rerum exprimentia, & juxta Arist: definitiones quædam absolutissimæ ac brevissimæ: ita Justitiæ nomen si perpendatur, non obscuram sui cognitionem parit: Dicitur enim tum à jure tanquam suo effecto; si realitatem spectes, in eo n. sistitur; vel à justo tanquam suâ causâ: Si nomen consideres: Ita scilicet Derivativum à Primitivo Nominalitèr; hoc vicissim ab illo realiter descendit: vel per elegantem literarum methatesin; à iustitia, tanquam quòd hujus ope omnis vis sistatur; vel deniq; dici iustitia potest per separationem syllabæ primæ, jus quasi statuens.

2. Cum talia sint subjecta, qualia permittuntur esse à suis Prædicatis: idcirco justitiam, quæ analogicè & impropriè talis est, in limine eliminare consultum absq; dubio erit: Qualem brutis, ferisq; bestiis quidam assignârunt, ut Delphinis, Leonibus. &c: Nec si abusive sumatur justitia, scz. qualis inter Latrones teste Cic: deprehenditur, propriæ considerationis est; Sed nec Synonymica justitia hic attenditur, quâ scilicet iusti dicuntur illi, qui defunctis iusta persolvunt.

3. Illa ergò Justitia hujus erit loci, quæ non neglectâ in Deum pietate, illam enim, juxta quorundam mentem, in latiori significatione involvit, in Communi hominum societate optatò cernitur. Quare Philo: eam in bonis animi collocat, negatq; substantijs separatis eam competere, fortè contra Platonem, cum in ijs perturbatio non detur, ergo neq; virtus, quæ bonum animi: sed hominibus, non tamen omnibus, sed studiosis & paratis exercere operationes studiosas, talia competunt
i iusta

justa; Nam tales sunt medij, inter substantias separatas quibus non humana bona competunt: & inter iniquos & improbos homines. Don: Acciajulus.

4. Strictius justitia sumitur, pro virtute, quâ legibus & juri convenienter vivitur; tum quâ de bonis externis unicuique suum tribuitur: Sicut & injustus vocatur, tam qui legibus non obtemperat, quam qui in alterum iniquus est; plus sibi quam alteri tribuendo eum defraudans. Multumque interest, priori an posteriori sensu justum aliquem appelles. Ita multum etiam (ut quidam volunt) refert utro sensu vocabulum justitiæ capiatur. Quæ æquivocatio inventu difficilis vel inde est, quod magnam æquivocata cognationem habeant.

5. In propria & strictâ significatione, ut dictum 3 & 4ta thesibus, Justitia à varijs variè definitur. Pythagoras eam Mutuum pati esse dixit, unde ἀντιπεπονθός alij Græcorum eam appellavere, alij ταυτοπάθειαν, aliàs retaliatio vocatur, reciprocas enim taliones Cecilius apud Gellium nominat; vide Philip: Camer: Cent: operar: subcisiyarum cap 99, Simonidi, justitia est quæ cuique debitum reddit, τὰ ὀφειλόμενα ἐκὰς αὐτῶν δίδόναι. huc referri potest Scaligeri. Ex: 17. si. &c; tum Ciceronis. De inv: 82. a, & d. Fin. 140 & quàm plurima similia: Sed Phythagoram, actutum Aristoteles, Simonidem, Plato & Socrates, cavillantur, & exagitant; ita nihil est quod dicendo depravari non possit.

6. Atque propterea fortè, non pauci Ethicorum, definitionem Justitiæ à IC:to traditam, potiùs retinuerunt, quæ habetur l. 10. Digest: de just. & jure in principio. *Justitia est constans & perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi.* Quam quidam Aristotelicâ explicatiorem esse dicunt. Thomas a, eam paulò meliorem, magisque defini-

tum declarantem fore putat: Ita; iustitia est habitus secundum quem constanti & perpetuâ voluntate, jus suum unicuiq; tribuitur. Quæ utut speciosæ fuerint, ægrè tñ: ad iustitiam universalem accommodantur; Quanquam qui id conati sint, minimè defuerint.

7. Cum a. allatæ definitiones, aut universalem excludant, vel utramq; quædam; Illa quærenda erat, quæ tam univèrsalem quàm Particularem complecteretur: Qualis est non adeò discrepans à Philosophi definitione lib. 5. c. 1. t. 1. (ubi dicit iustitiam esse habitum, quo iusta volumus & facimus. Cap. 5. t. 60. quâ iustus dicitur aptus ad agendum ex proairesi, illud quod iustum est) nisi quod magis perspicua sit. Iustitia est promptitudo iustè vivendi, suum cuiq; tribuendo. Nob. DD Præses.

8. Expositis ita definitionibus, jam quomodo distribui consuevit, instituti ratio, breviter ut innuatur, postulat, Cicero de Fin: 140. b. iustitiam ita secat. In communia. quæ posita pars est, iustitia dicitur, eaq; erga Deos Religio, erga parentes Pietas, vulgo autem bonitas, creditis in rebus fides, in moderatione animadvertendi lenitas, amicitia in benevolentia nominatur. Plato duplicem videtur fecisse iustitiam, unam absolutam, (ut notavit Ehemius l. 5. de princ; juris c. 3.) illamq; omnium animæ virtutum comprehensionem, totiusq; animi rectitudinem esse dicit: Alteram relatam seu politicam, eò quod sit vinculum societatis hominum & partium Reip: Quibus missis iustitiam cum Arist: in universalem & particularem dispartendam esse existimo.

9. Universalem, quidam Ethicorum, adeò à consideratione eijciant, ut sufficere arbitrati sint, eam tantum nominasse: vel propterea, quòd nihil aliud ea sit, quàm omnium virtutum moralium congeries vel complexus:

Quo

Quo sensu cum virtute morali retrocommet; unde dictum & tritum. Justitia in sese virtutes continet omnes. Ita Fortis, reip. & concivibus defensionem, hostibus verbera tribuendo; Temperans moderato cibo & potu utendo, justitiam universalem colunt, ut & qui liberalis, qui Modestus est, & sic consequenter. Inde vir bonus, id est, præditus justitiâ universali seu omnibus virtutibus dicitur, de quo Senec: l. 5. Ep: 42. si sciret quòd esset vir bonus, non dum se esse crederet, fortasse etiam fieri posse desperar et:

10. Verùm quamvis verum sit, quod justitia universalis nihil aliud sit, quàm reliquarum moralium virtutum complexus, vix tñ: consultum erit, adeò illam proscribere, ut extra pomeria sui tractatus ablegetur, cum eo ipso an sã quæpiam remaneat dubitandi vel potiùs ignorandi, an & quale discrimen sit inter justitiam universalem & reliquas virtutes. Quod Aristot: ita exprimit, justitiæ universalis est omnia virtutum officia facere, sed tum dicitur justitia, cum refertur ad alios: Hinc infert Mel: justitiam univ: esse obedientiam erga leges, sic approbando definitionem, ut statuat aptiorem ne concipi quidem posse. Confer Regulas vitæ DD. Chytræj. de virtut: 4 præcepti. Pontanum de obedientiâ. &c: Hinc Plato inquit, longè optimum Reip: civem esse, qui gloriosius sibi ducat cæteros cives obedientiâ erga leges & Magistratus vincere, quàm olympico vel quovis certamine alio, adversarium superare.

11. Ulterius Stagiritis discrimen just: Univ: in Calce superioris membri ita declarat: Quid a. intersit inter hanc justitiam & virtutem, manifestum est ex his quæ diximus: quatenus n: spectat alium, justitia dicitur, quatenus habitus in nobis est, virtus vocatur. Unde etiam radiat

qualis

qualis distributio virtutis hæc sit: Cum in, iustitiam & cæ-
teras virtutes illa dispelcitur: scilicet quòd potius hæc ho-
monymia explicatio sit, quàm generis in species divi-
sio: Videatur Colleg. Eth: Nob: DD Præf: Disp. 4.
thes: 23.

12. Objectum iustit: Univ: sunt omnium & singula-
rum virtutum præcepta; Et, si obedientia est erga leges,
honestas tamen, ut promoveatur publica utilitas, socie-
tasq: inter mortales politica conservetur, erunt etiam om-
nes ad publicam honestatem & tranquillitatem latae
iustitiæ univ: Objectum D Mel: DD, Chytræus².

13. Nobilissimum nonnè hoc objectum est? quare
non sine gravi causâ Philosoph. illam præstantissimam vir-
tutum esse adstruit; adeò ut nec Hesperus nec Lucifer eâ
admirabilior existat; quia illâ non tantum quis sibi benè
vivit & erga se ipsum utitur, sed maximè propterea, quòd
erga alios exerceatur: spectat n, ad alia, ac agit & gerit
illa, quæ alijs profunt, quamobrem hanc Dominam
& Reginam virtutum salutavit Cic. de N. 16. imo Excel-
lentissimam virtutum clamat de Orat: 140, 6.

14. Et amplius Aristot: à contrario quod conspecti-
us est, ita infert: ut deterrimus est is, qui erga sese, & pro-
pinquos injustus est; Ita è contra optimus est, qui
non erga se tantum, sed etiam erga alios virtutem exer-
cet: hoc enim *Difficile* est: hæc igitur iustitia non est pars
virtutis, sed universa virtus².

15. In Magistratu a, hæc virtus tam rara, quàm præ-
clara maximè cernitur; quare præclare dictum esse à *Bi-
ante*: Arist: ejus verba suis intermiscendo comprobat.
Scilicet ἀρχὴ τὸν ἀνδραδείξαι, id est, Principatus, vel Mag-
istratus ostendet virum: Is n. in comuni societate omni-
nò versatur & erga alios officium gerit, Philosophus.

16. Nihilq; mirum est, ut refert Arist: quosdam dum sibi vivunt virtuosos videri, qui in communitatis lucem expositi, nihil virtutum possidere deprehenduntur: cum ibi & perfectior requiratur virtus, & facilius animadvertatur, ubi plures exorbitandi occasiones sunt; jta equidem qui privatus, nihil injustè, avarè nihil egerat, hic Reip. ad-motus, injusto fit, avarus evadit; major n: tum quàm antea occasio; non absimiles serpenti pestiferæ, quæ dum frigore riget tutò tractari potest, non quòd venena desint, sed quòd torpènt. Senec. l. 5. Ep. 42.

17. Tantam a. virtutem vix aliquis obtinebit, nisi veræ pietatis indefessus cultor fuerit: Quem n: mortali-um, in corruptâ hâc naturæ labe & tabe, non movent, sæpiusq; permovent, ac instar Arietum, muros vel firmis-simos evertentium anxie & ultra quàm hostiliter impu-gnant. **AMICITIA & ODIUM.** Quorum mo-tuum, quanta vis sit, nunquam verbis satis exprimi da-tur: Ita prohdolor, omnem industriam, novercantis for-tunæ impetus superat.

18. Ipsa itaq; justitia, quæ est Deus vivus, ardentis-simis precibus invocandus est, ut suâ gratiâ adesse, to-tumq; actum benignè dirigere dignetur: quod & in Ve-ner: Consistorio Ecclesiastico receptum: recitatur enim quotiescunq; aliquid ardui peragendum est, Admonitio Josaphati ad judices, Sic: Videte quid sitis facturi, non n: pro homine judicaturi estis, sed pro JEHOVA, qui vobis-cum futurus est in rebus judiciarijs, quare insit timor JEHOVÆ vobis; Observate & facite. &c.

19. Thebani viri prudentissimi, exprimere volentes exemplar quoddam summæ potestatis, atq; boni senatus: Finxerunt simulacra, ante Deorum altaria sedentia, om-nia manibus truncatis, præter supremum manus qui-

dem habens, sed obcoecatum, patulisq; & erectis maxime auribus: Quod docti viri ita exponunt.

20. Sedent quippe vel ideò, quia iudices graves, quietos, & constantes esse oportet, nec facile commoveri, ut habetur apud IC: ^{tos} & passim in S. Codice. Carent a. manibus, ne v. jus dicentes, vel senatores munera accipiant, ne donis aut promissis corrumpi se patiantur, quod & LL^{bus} & poenis hodie prohibetur: Legibus etiam Patriæ. *Stads-lagen. R: B: cap. 5. &c.* Quod v. horum Princeps cæcus sit, satisq; auritus, significat illum auribus tanquam absq; omni affectu, constanter ac justè senatus decreta peragere debere. *Andreas Alciatus*.

21. Ut itaq; Senatoribus tantò magis curæ cordiq; sit proprium eorum munus, iudices jure jurando adstringuntur, prout sancitum est, in Authentica. *jus jur: & LL, patriæ nostræ; imò ipsa S. R. M: justitiæ se fovere, colere, urgere, & tutari, sanctè promittit juratq; idq; in celeberrimâ omnium Regni ordinum præsentia, quæ ad comitia confluit, vide R: B. Sand;lagen. cap. 4 § 2, Cujus rei perquam memorabile exemplum exhibuit, S. R. M.^{tas} Rex CAROLUS GUSTAVUS, Dei gratiâ, Imperator Svecicus atq; Monarcha invictissimus, subditis suis Rex clementissimus juxta ac justissimus, cum velut *εμφυλον δικαιον*, fasces imperij Sveo-Gothici capesseret, singulari quodam Zelo, feris suspiriis, voce, incredibilem in modum subditos reficiente, articulum hunc de justitiâ colendâ expressit.*

22. Justitiæ jam partim assignatæ sunt suæ causæ, ut præter Deum efficiens & Conservans thesi. 17. Materia, non quidem ex quâ, sed circa quam ut thesi 12. *In quâ n.* voluntas subintelligitur; in quam etiam sententiam Philosophi omnes consentiunt, etiamsi quidam, ut

cætera-

cæterarum virtutum, appetitum sensitivum, ita justitiæ voluntatem, subjectum internum esse statuunt.

23. Formam in ipsâ definitione thesi. 7. vocula JUSTE, exprimit. Finis qui sæpè quamvis cum Formâ coincidat, ita hic sz Finis est Justitiæ proximus, JUSTE vivere. Finis itaq; non privatus tantùm, sed publicus; nec proprium possidentis solum sed commune bonum, docetque leges 1. bonas sancire, 2. sancitas definire, 3. definitas exercere. Hinc non immeritò justitia, turris vocatur firmissima, cujus tres anguli sunt: ut Honestè vivere, neminem ledere, jus suum unicuique tribuere. Picc. Grad: 4 c. 47. hæcæq; latera omnes omnium virtutum moralium actiones includunt. Vendelinus.

24. Extrema Justitiæ duo non quoad nomen, quo ad rem tamen, dari manifestum est; quamvis illa vitiositas duplici nomine, quo ea partim in excessu, partim in defectu consistens exprimitur, non gaudeat: utraq; n: termino injustitiæ involvitur; idq; sine dubio propterea, quia uno actu injustitiæ, tam excessus, quam defectus committuntur.

25. Quoad rem tn: duplex est (quemadmodum reliquarum virtutum moralium, duo distincta sunt opposita, vitia) extremum justitiæ; aliàs n: in mediocritate hæc virtus non consisteret, & per consequens è censu virtutum moralium eliminanda foret.

26. Et Universali justitiæ quidem, universalis injustitia opponitur, quæ omnium ad honestatem latarum legum transgressio est. Hinc ab Aristotele reliquisq; Græcis universaliter injustus qui est, *κατ' ἀνομιαν* appellatur

latur, ipsumq; vitium *παρνομία*, sic: si iustitia, erga leges obedientia est, scilicet universalis illa, ejus oppositum eandem erit transgressio: & sic nihil aliud est, quàm integrum vitium.

27. Tantumq; de iustitia in genere & de universali illà: Jam agendum de particulari. Quæ communiter definitur, quòd sit virtus partim in commutando, partim in distribuendo æqualitatem servans, vel fortè aptius & explicatius sic: Particularis iustitia est virtus moralis, quæ suum cuiq; de bonis externis tribuitur, vel comunibus ad merita in: habito respectu, vel particularibus & singulorum, sine personarum intuitu. Nob. DD Præf: Coll: Eth. Disq: 4. thesi 24.

28. Objectum in datâ definitione Nob. D. Præsidis perspicuis verbis exprimitur, sz. bona externa. confer. Mel in explic; cap. 2. lib. 5. Arist. eth: quod Arist: textui non contrariatur, lucrum objectum esse statuentis, hoc n: absq; dubio erit bonum externum. Est v. hoc conspectius vocabulum, quàm lucrum, quia illud æqualitèr speciebus iustitiæ particularis tribuitur, hoc non item.

29. Cumq; hoc objectum, bonum sz. externum duplex sit, commune vel particulare, ut ex definitione constat: sic particularis iustitia etiam duplex erit: Distributiva quæ de communi distribuit; Commutativa quæ de particulari suum cuiq; tribuit,

30. Hasce iustitiæ particularis species alijs nominibus Hugo Grotius de jure belli & pacis lib. 1. c. 1. t. 8. insignitè vocat n: Distributivam attributricem, quæ Aristoteli *διανεμητική*, Commutativam v. explettricem quæ Aristot: *ἐπανορθωτική*, negat a. hanc versari circa particularia vel res singulorum, illam circa res Communes; Quo jure dicent alijs.

31. Nec defuere qui distributivam solum ad Magistratus pertinere, ita ut ne usui quidem privatis sit, asseruerint. Commutativam verò, neq; in judicijs, neq; in pœnis, neq; in præmijs consuli, sed tantum privatorum esse in contractibus constituendis; cum tñ: aliter sentiendū sit.

32. Hofce a. somniare dicit, fortè non sine causa Mel: ita differens: Judex cum non comparat inter se gradus injuriarū, sed tantum æstimat damnum, & quomodo damnum sarcitur, consulit justitiam commutativam, sicut homo privatus in venditione, mercem æstimat, & pretium pro merce flagitat. Tunc a. Magistratus distributivam consulit, cum multiplices injurias aut merita inter se comparat, & gradus constituit meritorum, ad quos postea, gradus præmiorum & pœnarum accommodat.

33. Verum ad quamnam speciem Particularis justitiæ, pœnarū inflictio spectet, non facile judicare est: Pugnantib; hæc de quæstione quàm acerrimè, magnæ autoritatis authorib;, undè quæ sententia debuit esse firma & invariabilis, nunc vacillans adeò dubium est, quòd non minus me à definitionib; Particularis justitiæ specierū absterruerit, quàm Echeneis, parvus quidem pisciculus, vastissimam navim, vel in concitatissimo mari, erectis omnibus ventorum apparatusibus, cursu, retardare dicitur, vide Embl: Andreæ Alciati:

34. Ardua sanè hæc quæstio est, & in universâ Ethicâ, nihil eadem magis controversum: censent alij, pœnas irrogandas esse secundum proportionem Geometricam in quâ personarum respectus adhibendus: Alij Arithmeticâ, ubi nullus personarum respectus attenditur: Alij Harmonicâ; Quos totam justitiæ normæ certitudinem subvertere, & ubi ad caput rei ventum est, omnia

judicis aut Majestatis arbitrio relinquere, dicit Arniseus de proportione Arithmetica observanda.

35. Atq; propterea sine dubio pleriq; Ethicorum, hujus rei perexiguam mentionem faciunt; Nonnulli ne Gry quidem, ut sonat adagium: Qui a. hanc litem componendam sibi proposuerunt, ab unâ parte stant fixi; Quidam declarationem promittentes, vel, potius decisionem allegatis pro & contra rationibus, rem in eodem bivio, ubi prius latuit, relinquunt. ut Gutkius Disp: Eth: 12. Quæf: 1.

36. In hâc acerrima inter viros undiquaq; doctissimos pugnâ, à cujus partibus mihi standum totus hæreo; adeò hanc aciem deserere, quàm ad latus alterutrius eorum me adungere maluerim; Sed cum in hâc quæstione: Cardo inter Distributivam & commutativam vertatur, aliud mihi persuasum non habeo, quin pœnæ ad utramq;, suo modo pertineant, diverso tamen adhibito respectu, quem exponit Melan: thesi 32.

37. Re a. altiùs pensitatâ, accuratiùs loqui videntur, qui in pœnarum inflictione, negant personarum habendum esse respectum; sed tantum delicti, cui adæquanda pœna; Quod si sic, juxta Arithmeticam proportionem, vel justitiam commutativam pœnas irrogandas esse, omninò verum dicunt; tunc n: delictum, pensitatis in eo omnibus circumstantijs, se habet, ut merces, sive species contractus, ut scilicet tantum luat, quantum peccavit.

38. Cum a. tam Distributivæ, quàm Commutativæ medium quodammodo in proportionibus; ut ex dictis innotuit, consistat, declarandum quid & quotuplex ea sit: Est a. Proportio nihil aliud, quàm ratio vel habitus diversarum quantitatum ad invicem: Gemma Frisius. Est que vel Arithmetica, quæ est æqualitas differentiarum. P.

Ramus, quando nempe æquali differentia, numeri inter se distant; sive continuè; ut 2: 4: 6: 8: ubiq; est binarius differentia: & hæc progressio dici solet: sive disiunctè, ut 3: 6: ita 8 & 11. utrobiq; differentia est æqualis, s; ternarius, Buscherus lib, 2: Arith: c. 1. Vel Geometrica quæ est æqualitas rationum; quando nempe plurium terminorum inter se comparatorum eadem est ratio. Estq; etiam disjuncta vel continua. Illa est, cujus termini eadem ratione non cohærent, sed secundus & tertius sunt diversi, ita ut quemadmodum primus est ad secundum, ita secundus non est ad tertium. Hæc quæ rationibus continuè ita cohæret, ut quæ ratio primi est ad secundum, eadem quoq; sit secundi ad tertium, atq; ita consequenter.

39. His ita præmissis, inquirenda definitio nunc quidem Distributivæ, quod adeò facilè factu, non est, propter divortium sententiarum in assignando Objecti discrimine, ut ex discursu qualicunq; de pœnarum inflictione suo modo expositum, patere arbitror, in quibus tñ: speciebus justitiæ particularis, totum jus hominum contineri asserit. Mel.

40. Distributiva à distribuendo sic dicta, quod pœnas & præmia, omniaq; officia, cum comparatione quadam graduum distribuit, gradus ipsarum rerum constituit ex ipsarum rerum circumstantiis, id quoniam magis fit in distributione præmiorum &c. hæc species videtur magis politica & gubernatrix esse, quamvis utrâq; & publicè & privatim utendum, de qua re, supra. thesi. 31.

41. Ex allatis liquidò constat, justitiam Distributivam esse virtutem moralem quâ in distributione honoris, præmiorum &c: æqualitas secundum proportionem Geometricam (vel fortè æquitas) observatur: vel est justitia particularis præmia & pœnas justo modo distribuens. Bartholin.

42. Objectum hujus partim in definitione exprimitur, partim ab Aristotele explicatur l. 5. C. 2. t. 19. verum hæc quidem circa honorem versatur, vel pecunias: Ne a Philosophus hoc objectum videatur etiam fecisse commutativæ, quod primo intuitu facile judicari potest, instituit repetitionem quandam in cap. 43 textu 34. Justum n: Distributivum eorum quæ communia sunt, in dictâ semper proportionem rationum consistit: Nam si è pecunijs distributio fiat &c: Itaq; pecuniæ & honores sunt Objectum hujus, quod uno vocabulo Ethici complexi sunt, scilicet præmij nomine.

43. Atq; hinc fortassis, & ex hâc jam allegatâ Arist. sententia de Objecto Distributivæ, maxima pars Ethicorum, illiq; per plurimi, cum Comimb. sicut, illationem fecere, pœnas etiam irrogâdas ad amissim & normâ justitiæ distributivæ, sc. ita; si præmium, quod omnes ferè concedunt ex Aristotele. Objectum est justitiæ distributivæ, erunt & pœnæ; Cum contrariorum eadem sit scientia.

44. Propter duplex hoc jam assignatum juxta Communem sententiam Distributivæ Objectum sc. præmium & pœnam, Distributiva duplex facta est; Remunerativa & Punitiva. Conimb. Disp. 9 Eth. q. 1, art. 2. Remunerativa Circa moderamen præmiorum versatur, ut hujus beneficio virtus compensetur, illamq; studiosè exercens, ut tantò alacrius eam colat; verum n: est illud Poëtæ, *Egregios invitant præmia mores*, Et alterum fulcrum totius humanæ societatis quidam Præmium dixit. Est itaq; Remunerativa, Justitia præclare agentibus præmia ex æquo distribuens.

45. Quantum igitur fieri potest, æquitas sive τὸ ἴσον ut Arist. loquitur, in præmiorum oblatione observanda, ne meritò multi eandem cantilenam, cum Philosopho

Thebano ingeminent; Is enim suo seculo conquestus commune vitium, sive de obcæcato fortunæ regimine, quod plus coquo quàm medico, adulatori quàm Philosopho; coquo decem minæ, medico drachma, Adulatori centum talenta, Philosopho triobulus, Consiliario fumus, id est, nihil conferreretur.

46. Itaq; si *Justitia* mansura sit in suo vigore & virore, necessum est ut perpendantur merita, habito respectu *Circumstantiarum*; Ita ut quo excellentior virtus, tantò præclarius sit præmium; Excellentia autem illa virtutis in hisce 4. potissimùm consistit. *α.* Si in suo subjecto firmata, multisq; actionibus comprobata fuerit. *β.* Si multum *Commodi Reip:* adferat. *γ.* Si virtutis illius actio difficilis fuerit & periculosa. *δ.* Si etiam virtus hæreditaria, atq; etiam per parentes quasi propagata, tunc enim non propria tantùm virtus, sed & majorum nobilitas, majus quoq; præmium requirere videtur. Hier: Præ: in Theat. Eth:

47. Ut *Remunerativa* sive *gratitudo*, præmiis virtuosos ornat, ita *Punitoria*, vitiosos punit. Est itaq; virtus in poenis infligendis æquitatem servans: Delicta n; ut puniantur, tam est necessum, quàm ut virtuosos præmijs afficiantur, adeoq; qui in vitiosos non animadvertit, dicitur *Bonis* nocere, sc. quia malis parcat, Alst: Eth. c. 20. Quia ut *Seneca* ait: *Vitia* transmittit ad posteros, qui præsentibus culpis ignoscit.

48. Hinc quæri solet, anne summum jus, summa injuria? Tritum sanè proverbium, magis quàm veritate munitum veri verbum: *Impossibile enim est, hoc aliquid, eo ipso quo tale est, sz. justum, id eodem modo, & quo tale, posse esse injustum*; *Contrariorum enim contraria est consequentia*: Cæterùm ex *Juris* definitione

constat, jus non posse injuriam appellari, cum sit ars æqui & boni, ergò nullatenus mali & iniqui; Addi potest etiam argumentum à Conjugatis ductum, si justus non facit injuriam, ergo neq; jus faciet; Quod enim uni conjugatorum inest, id omnibus inest.

49. In hujus locum aliquid esse reponendum, inveterata hujus dicterij consuetudo mandat: Summum n: jus, summam esse injuriã Cicero suo tempore conquestus est, nec absq; ratione: Dicit enim Arist: jus se habere ad actiones ut se habet universale ad singulare. l. 5. c. 7, tex:

79. Actiones enim sunt innumerabiles, lex autem cujusq; generis una est; est enim *universalis*: hæc ille. Cum idcirco leges ait esse universales, docet eas de singulis casibus ferri non posse, sed genus in lege poni, ad quod facta similia referenda sunt. Melanc:

50. Pro decisione hujus dubitationis, notant Ethici, jus summum dici tripliciter. 1. Ratione Constitutionis, quando perfectissimo modo constitutum est, quod fit, cum congruit cum lege Divinã & humanã, omnes etenim leges civiles, in jure divino & naturali fundamentum habebunt; Si secus, ut falsæ, rejiciendæ. 2. Ratione executionis quæ tum in malam partem sumitur, cum legislator, magis ad tenorem verborum legis, quàm ad circumstantiam sensus æquantis attendit, quo sensu etiã verum esse potest: Summum jus, summa injuria: Quod non, si in bonam partem, summum jus, sive *ἀνεπιβόδιον* sumitur, tum enim est virtus crudelitati opposita, obfervans jus scriptum in eo casu, de quo lex principalitèr loquitur. E, g: poena furti, juxta legem, de furto petulantèr factò.

51. Hisce duâbus summi juris acceptionibus, tertia additur, quæ est Interpretationis, cum judex legem inter-

pre-

pretatur de iis circumstantiis, de quibus aut lata est, aut ad quas accommodari debet: Tum enim justitiæ regula est & manet, secus autem, si secus fiat: non enim ex verbo jus pendet, sed verba inserviunt hominum consiliis & autoritatibus. Nec enim verba veniunt in iudicium, sed ea res cujus causa verba in leges coniecta sunt, ut Cic: pro Cæcinnâ. Hinc Diocletianus imperator, justitiâ sine misericordiâ, crucem appellabat: verè n. furentis & humanum sanguinem anhelantis est, præcipitem in supplicia ferri,

52. Ex dictis facile radiat, æquitatem etiam in jure locum habere, aliàs enim esset injuria, quæ nunquam apparebit, cum adhibetur *ἐπιεικεία* sive æquitas. Leges enim norunt optimè sibi aliquid deesse. Arist: l. 5. Eth. c. 10. Et tamen lex recta, & justa est. Et postea; hæc est natura æquitatis; Emendatio legis, quatenus aliquid omisit; propterea quòd universaliter loquatur: Hæc enim est causa quare non semper juxta leges pronuntiatur; Quia non possunt de singulis casibus leges ferri,

53. Quod autem quidam contendunt, æquitatem cum jure pugnare, illudq; tollere vix firmum est; non enim sunt jus & æquum, opposita; sed hoc ejus tantum mitigatio: non enim simpliciter idem significant, neq; enim genere diversa sunt. Arist: c. 10. Atque, quemadmodum Herculis clava, quamvis oleo fuerit madida, (ut ingeniosè Poëtæ finxerunt) clava erat; Ita justitia, quamvis oleo Misericordiæ leniatur, nihilominus justitia esse potest.

54. Tota autem juris mitigatio, quacumq; fiat ratione, tota inquam in Prudentiâ judicis, qui viva justitia. Arist. c. 4. consistit; unde etiam inferri videtur dubium:

An iudex debeat esse *προσωπολήπτης*, sive habere respectum personarum? Quod affirmare S. Sacra videtur. Exod. 21. Ubi Deus mandat homicidam capitis damnari, quod non, si Dominus servum. Tum quoque; jus civile, cum etiam leges Patriæ nostræ, quin & ipsa ratio quod *προσωποληψίαν* statuere, videntur.

55. Sed in contrarium depromi solent argumenta ex iisdem locis uti prius. Lev. 19. Deut. 16. &c: Admonitio Josaphati expressè prohibet respectum personarum adhibendum. Sacro codici incumbit jus canonicum, idem probat jus gentium. Gell. lib. 2. Noct: Attic: c. 24. ubi leges 12. Tabularum, Draconis, Solonis & similes eandem pœnam ex æquo omnibus irrogârunt, sine aliquo respectu personarum.

56. Pro declaratione hujus dubietatis, notari solet ambiguitas *πρὸς ὅπερ καὶ προσωποληψίας*. Significat enim persona 1. Conditionem ordinis divini vel humani, quo sensu non est illicita. 2. significat persona circumstantiam, factum vel aggravantem vel elevantem, cuius respectu æqualibus inæqualia & vice versâ tribuuntur, Quod neque; illegittimum. 3. Persona significat qualitatem extrinsecam, ad facti naturam nihil pertinentem, ut sunt, divitiæ, paupertas. &c: Ob quas, ut ita loqui liceat, qualitates, si respectus *προσωποληψίας* adhibeatur, contra jus fasque; id fieri statuitur; Ut mihi tamen videtur: nisi fecerint ad facti vel delicti *emphasin*.

57. Extrema Distributivæ justitiæ sunt: Socordia & Tyrannis. Illa est vitium quo in excessu præmia dantur, in defectu pœnæ infliguntur. Sic Sylla nonnunquam sceleratos præmijs affecit; Lacedemonij præmium omnibus promiserunt quotquot artificiosè res alienas surripiebant. Gell. lib: 11. Noct, Attic: c. 18. In pœnis
Socor-

Socordia exercetur, cum nullo modo, aut minus quam par est delictum punitur; tam enim crudelitas est omnibus ignoscere, quam nulli. Sen:

58. Tyrannis est vitium in defectu, quatenus minus præmii, magis poenæ tribuitur; scilicet nulla ἐπιεικείας habitâ ratione, in puniendo rigorem summum sequitur; qualis asperitas erat in Claudio Imperatore, qui in reum tantâ iracundia exarsit, ut cultellum, quem manu tenebat in os adegerit. Talis etiam erat Draconis in puniendo asperitas, ut omnia delicta capitalibus suppliciis puniret: Ideo Demades dixit, Draconis leges non atramento, sed sanguine scriptas esse, ideoq; Herodicus ut scribit Arist: in Rhet: Leges ejus non hominis sed Draconis esse, ideoque funebres. Phil: Came. Op: sub: Cent. 1. c. 99.

59. Sequitur altera species Justitiæ Particularis, Cōmutativa scilz. justitia quæ sine ullo personarum propriè loquendo respectu, æqualitatem mercis & pretii, delicti & poenæ exigit. Nob. D. Præses. Communiter definitur, quod sit virtus in contractibus & rerum permutatione, nullo habito respectu personarum, æqualitatem secundum proportionem Arithmeticam, observans.

60. Objectum hujus, ut ex definitione patet, sunt merces & pretium, delictum & poena, vel uno nomine Contractus, de quibus ut & rerum permutatione in Scholâ Ictorum docetur. Græcè dicitur συναλλακτική: Sed ut Hugoni videtur, nimis arcto vocabulo; Nam ut possessor meæ rei, inquit, eam mihi reddat, non est ἐκ συναλλάγματος, & tamen ad eandem hanc justitiam pertinet: Itaq; ἐπανορθωτικήν idem sz. Arist: felicius dixit, quæ rerum commutationem ita corrigit, ut neutri parti injuria inferatur.

61. Indigentia aut: cogit homines inter se contrabe-

ijs quibus abundant; illa etiam exæquat res nullo modo pares; Sic qui abundat auro, si careat frumento, in fame frumentum tanti æstimat, quanti aurum.

62. Ut itaq; commercia fiant, necessarium est ut rerum fiat æstimatio, quæ fieri nequit, nisi res aliquo modo redigantur ad æqualitatem: Oportet itaq; esse aliquid quod omnes res metiatur, & ad æqualitatem redigat; idq; est *nummus* qui cuncta metitur. Arist: Et est ex pacto, ut sit vice ejus quo alij indigent, est itaq; in hominis arbitrio, non à naturâ, æstimationem nummi mutare, vel prorsus abrogare.

63. Atq; hæc est causa inventi nummi, non enim singuli habemus omnia, quibus quilibet indiget, seu ut Ict^o inquit leg. 1. ff. de contrahendâ emptione, Quia non semper nec facile concurrebat ut cum tu haberes quod ego desiderarem, invicem haberem, quod tu accipere velles, electa materia est, cujus publica & perpetua æstimatio, difficultatibus permutationum æqualitate quantitatis subveniret, &c.

64. Excessus justitiæ Commutativæ est nimium lucrum quod est ablatio plurium, ita ut altera pars damno afficiatur, vel quod idem est: cum iniquum pretium rebus imponitur; Ut fecit Prænestinus quidam, qui urgente fame, murem captum, trecentis potius denariis venderat, quàm ut ipse leniendæ famis gratiâ consumeret. Defectus est damnum, quando quis incommodo afficitur, minusq; quàm debetur accipit.

F I N I S.

Atq; utinam Avaritiæ, Injustitiæ, adeoq; omnium vitiorum.

ODE Parænetica ex Psalmo David: 112.

ad Filium suum dilectum.

ANDREAM PETRÆUM, de Justitiâ disputantem.

Fœlicem Divus, celebrat Psalmista timentem,
Quiq; Deum, toto pectore, promptus amat,
Sortem & egenorum miserantem, tristia fata,
Hos properè auxilio, consilioq; juvat.
Tertia laus ejus, mens est, cui nulla nocendi,
Ladendi innocuos, rectaq; cuncta probans
Difficile hoc studium juris, cum munera carpit,
Dum timet excelsos, Dum sibi cara videt.
Raptum quodq; placet, quodcumq; aliter male partum,
Scilicet ex quòvis, dum est odor ille bonus.
Temne lucrum Fili, semperq; resiste sinistris
Sordibus, & Fugito, Crimen Avaritiæ
Ex animo venerare Deum, succurre misellis,
Justitiam colito, quæ cynosura tibi.
Hac ut serventur tria, poscit ævq; tibi nomen,
Ut tandem faustè, nomen in omen eat.
Restantem vitæ, cursum, qui culmina cœli
Inhabitat, terris qui quoq; adesse potest,
Dirigat, inq; suam faciat bene vergere laudem,
Conatus pulchros, cœptaq; cuncta beet:
Ita senectutis fulcro mihi, sic tibi Honori
Vixeris his felix, atq; beatius eris.

ÆSCHILLUS PETRÆUS D.

Episc: Ab:

Nata.

Natalibus, Virtute atq; eruditione politissimo ac Praestantissimo Iuveni

Dño. ANDREÆ ÆSCHILLI PETRÆO, Venerandi Consistorij Ecclesiastici Aboënsis Secretario expeditissimo; Sanioris Philosophiæ Candidato dignissimo; Affini & amico suo suavissimo, Pro Magisterii gradu, De Iustitiâ, doctè disputanti; ita l.mq; applausit

Discere justitiam ingeniosi Musa Maronis
Precipit: Haud virtus clarior ulla datur.
Ergò dum multi speculantur inania sæpè,
Sublimem ut monstrent se meruisse gradum;

Celsa hæc Virtutum meritò Regina placebat,
In quâ fœcundum splendeat ingenium.
Macte animo magni Tu spes permagna parentis
ANDREÆ, Affinis Chære PETRÆE mihi;
Perge ita IUSTITIAM colere, & Sectarier artes
Ingenius; Meritus quò sit honoris apex!

MICHAEL Gyllenstålpe &c.

ANDREAS ÆSCHILLIPETRÆUS, CANDIDATUS,
VENERANDI CONSISTORII SECRETARIUS.

Per Anagramm.

JUSTITIÆ CULTOR, CLARUS VIR ES. INDICAT ANNE?
ARRIDES RE: DAS ANNIS Hæc: SÆPE DOCESQUE.

*Doctissimo Viro-Inveni, DN. ANDREÆ PETRÆO.
Phil. Cand. meritissimo; Ven. Consistorij Ecclesiastici Secretario Solertissimo, pro summo in Philosophiâ gradu de justitiâ egregiè disputanti, Fautori & Amico suo plur. colendo, hoc anagrammate occupatissimâ quidem manû, Syncero tn. corde gratulatur*
Ericus LucANDer,